

Llengua Egípcia II

Codi: 43623
Crèdits: 15

Titulació	Típus	Curs	Semestre
4315555 Egiptologia	OB	1	2

Professor de contacte

Nom: Josep Cervelló Autuori

Correu electrònic: Josep.Cervello@uab.cat

Equip docent

Marc Orriols Llonch

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Equip docent extern a la UAB

Alberto J. Quevedo Álvarez

Prerequisits

Haver cursat el mòdul Llengua Egípcia I.

Objectius

L'objectiu general d'aquest mòdul és que l'estudiant adquireixi coneixements mitjans de llengua egípcia clàssica (gramàtica, escriptura) mitjançant classes teòriques i pràctiques i segueixi el seu aprenentatge dels mètodes i tècniques filològics i lingüístics de l'egiptologia. Aquests són els continguts i activitats en què haurà de treballar:

- 1) Aprofundiment en la gramàtica egípcia clàssica (morfologia verbal i sintaxi; elements de diacronia) i exercicis.
- 2) Iniciació a l'escriptura i la paleografia hieràtiques.
- 3) Lectura i anàlisi gramatical de textos literaris en egipci clàssic de dificultat mitjana-alta en escriptura jeroglífica i hieràtica.
- 4) Estudi de la història de la literatura egípcia des del Regne Mitjà fins a l'Època Grecoromana i lectura (en traducció) de les principals creacions literàries egípcies.
- 5) Exercicis de lectura i anàlisi de textos epigràfics dels Regnes Mitjà i Nou.
- 6) Iniciació a l'escriptura i a la llengua coptes (morfologia nominal i verbal; elements de lexicografia i de sintaxi).
- 7) Exercicis de lectura i anàlisi de textos coptes.

8) Iniciació a la cultura de l'Egipte cristià copte.

Competències

- Actuar d'una manera creativa i original amb solidaritat i esperit de col·laboració científica.
- Analitzar críticament una problemàtica científica determinada en base a fonts històriques i culturals.
- Demostrar coneixements de gramàtica de les llengües de l'egipci mitjà (i l'egipci antic), neoegípcia i copta.
- Identificar els diferents sistemes d'escriptura egipcis (jeroglífic, hieràtic, demòtic i copte) i conèixer els seus usos i cronologies, i, en el cas del jeroglífic, el hieràtic i el copte, també la seva paleografia, els seus signes i el seu funcionament.
- Interpretar críticament textos com fonts històriques i culturals.
- Llegir, traduir, analitzar gramaticalment, interpretar críticament i editar textos de l'egipci antic, l'egipci mitjà, neoegipcis i coptes de diferents gèneres i sobre diferents suports.
- Posseir i comprendre coneixements que aporta una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i/o aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Valorar la qualitat, l'autoexigència, el rigor, la responsabilitat i el compromís social, tant en la formació com en el treball científic i divulgatiu.

Resultats d'aprenentatge

1. Actuar d'una manera creativa i original amb solidaritat i esperit de col·laboració científica.
2. Analitzar críticament una problemàtica científica determinada en base a fonts històriques i culturals.
3. Analitzar gramaticalment i traduir passatges de l'egipci mitjà de dificultat mitjana-alta en escriptura jeroglífica i hieràtica i textos coptes escollits.
4. Demostrar coneixements bàsics d'escriptura hieràtica amb vistes a la lectura de textos.
5. Demostrar coneixements de gramàtica copta.
6. Demostrar coneixements d'escriptura copta amb vistes a la lectura de textos.
7. Demostrar coneixements superiors de gramàtica de l'egipci mitjà (fonologia i morfosintaxi).
8. Interpretar críticament fonts textuals de l'egipci mitjà de dificultat mitjana-alta.
9. Llegir, traduir, analitzar gramaticalment i interpretar textos epigràfics de l'egipci mitjà (Regnes Mitjà i Nou).
10. Posseir i comprendre coneixements que aporta una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i/o aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
11. Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
12. Traduir i interpretar textos coptes en el seu context cultural i religiós.
13. Traduir i interpretar textos de l'egipci mitjà de dificultat mitjana-alta en escriptura jeroglífica i hieràtica
14. Valorar la qualitat, l'autoexigència, el rigor, la responsabilitat i el compromís social, tant en la formació com en el treball científic i divulgatiu.

Continguts

MATÈRIA 1: TEXTOS EGIPCIS CLÀSSICS (NIVELL MITJÀ), INICIACIÓ AL HIERÀTIC I EPIGRAFIA EGÍPCIA II

CRÈDITS: 7,5

PROFS. JOSEP CERVELLÓ AUTUORI I MARC ORRIOLS I LLONCH

CALENDARI I HORARI:

Del 20 de febrer al 14 de juny de 2018

DM 16:00-18:00 h. (setmanes amb professors visitants del Mòdul 4)

DM 16:00-19:00 h. (setmanes sense professors visitants del Mòdul 4)

DJ 16:00-18:00 h.

A. PROGRAMA DE GRAMÀTICA

1. Las formas verbales de la conjugación sufijal (I): aoristo no-inicial, perfectivo y perfecto pasivo.
2. Las formas verbales de la conjugación sufijal (II): perfecto y formas contingentes.
3. Las formas verbales de la conjugación sufijal (III): formas pasivas en .tw y formas negativas.
4. El imperativo.
5. El pronombre independiente.
6. Pronombres y adverbios interrogativos.
7. La oración de predicado sustantival.
8. Los participios.
9. La forma sDmty=fy.
10. La forma verbal relativa (FVR).
11. La forma sDmt=f.
12. Los verbos negativos y el complemento verbal negativo (CVN).

B. PALEOGRAFIA HIERÀTICA

Introducción a la escritura y a la paleografía hieráticas.

Lectura del Cuento del naufrago en hierático.

C. CLASSES PRÀCTIQUES I AVALUACIÓ CONTINUADA

1. Ejercicios de gramática: traducción y análisis gramatical de oraciones y textos.
2. Traducción y análisis gramatical de:
  - 2.1. Pasajes escogidos de obras literarias del Reino Medio.
  - 2.2. Pasajes escogidos de los Textos de los Ataúdes y del Libro de la Salida al Día.
3. Ejercicios de paleografía hierática.

D. EPIGRAFIA EGÍPCIA II (REGNES MITJÀ I NOU)

1. Estudio de las principales fórmulas de la epigrafía de los Reinos Medio y Nuevo.
2. Lectura, traducción y análisis gramatical de textos epigráficos de los Reinos Medio y Nuevo y la Baja Época sobre diversos soportes (muros de tumbas, estelas, sarcófagos, estatuas, vasos, escarabeos, ushebtis, anillos, etc.), prestando especial atención a su contexto espacial (ubicación o procedencia, iconografía relacionada, objetos relacionados, etc.) e histórico. Entre otros:
  - 2.1. Estela de Semna de Sesostris III.
  - 2.2. Estelas privadas del Reino Medio.

- 2.3. La estela de Ikhnofret (Berlín 1204) y el festival de Osiris en Abidos.
- 2.4. Sarcófago de Nakhtankh (BM EA 35285).
- 2.5. Escenas de tumbas privadas del Reino Medio.
- 2.6. Vaso de la XVIII din. (Louvre inv. N 1181).
- 2.7. Estatua de Amón y Tutankhamon (Louvre E 11609).
- 2.8. Estela de Khonsu de Deir el-Medina (Louvre E 16344).
- 2.9. Estelas Ax iqr n Ra.
- 2.10. Estela de Taperet (Louvre E 52).
- 2.11. Escarabeo del corazón y capítulo 30B del LSD.
- 2.12. Ushebtis y capítulo 6 del LSD.

E. EXÀMENS FINALS DE LA MATÈRIA:

14/06/2018: Gramática (oraciones para transliterar, traducir y analizar).

18/06/2018: Textos (pasajes de textos vistos y no vistos en clase para transliterar, traducir y analizar).

21/06/2018: Epigrafía (pasajes de textos vistos y no vistos en clase para transliterar, traducir y analizar).

MATÈRIA 2: LITERATURA EGÍPCIA

CRÈDITS: 2,5

PROF. MARC ORRIOLS i LLOCH

CALENDARI I HORARI:

Del 23 de febrer al 13 de juny de 2018

DV 16:00-17:30 h. (setmanes amb professors visitants del Mòdul 4)

DX 18:00-19:30 h. (setmanes sense professors visitants del Mòdul 4)

A. PROGRAMA

1. La literatura egipcia: definición y problemática.
2. Los géneros de la literatura egipcia. Topos y mimesis.
3. La literatura sapiencial, profética y "pesimista".
4. La narrativa: relatos, cuentos y fábulas.
5. Himnos y poesía. Los cantos de arpistas.
6. Nociones de métrica egipcia.
7. Textos no literarios (I): áulicos (históricos) y religiosos (rituales, funerarios, mitológicos).
8. Textos no literarios (II): las cartas.
9. Textos no literarios (III): textos cotidianos y administrativos.

10.Lectura (en traducción) de textos significativos de la literatura medioegipcia:

10.1. La Historia de Sinuhé.

10.2. El cuento del náufrago.

10.3. El campesino elocuente.

10.4. Cuentos de la corte del rey Keops.

10.5. Las lamentaciones de Ipuur.

10.6. La profecía de Neferty.

10.7. La disputa de un hombre con su ba.

10.8. El canto del arpista de la tumba del rey Antef.

10.9. Instrucción de Ptahhotep.

10.10. Instrucción para Merikare.

10.11. Instrucción de Amenemhat I.

10.12. Sátira de los oficios.

MATÈRIA 3: INTRODUCCIÓ A LA LLENGUA I A LA CULTURA COPTA

CRÈDITS: 5

PROF. ALBERTO J. QUEVEDO ÁLVAREZ

CALENDARI I HORARI:

Del 19 de febrer a l'11 de juny de 2018

DLL 16:00-18:00 h. (setmanes amb professors visitants del Mòdul 4)

DLL 16:00-19:00 h. (setmanes sense professors visitants del Mòdul 4)

SETMANA 1

Introducción a los estudios coptos.

Los estudios coptos en la UAB.

SETMANA 2

La lengua copta en el contexto de la lengua egipcia, los dialectos coptos.

El alfabeto copto.

Introducción histórica a la época copta en Egipto.

SETMANA 3

Ejercicios de lectura de frases en escritura copta.

Morfología nominal (1): el sustantivo, el artículo y los elementos demostrativos.

Partes invariables de la oración (1): las preposiciones (estado nominal).

Elementos de sintaxis (1): las oraciones no verbales de predicado preposicional.

Ejercicios prácticos.

SETMANA 4

Morfología nominal (2): los pronombres (personales, posesivos, indefinidos).

Partes invariables de la oración (2): las preposiciones (estado pronominal).

Elementos de sintaxis (2): las oraciones no verbales de predicado sustantival.

Ejercicios prácticos.

SETMANA 5

Morfología nominal (3): el genitivo, el adjetivo y los numerales.

Morfología nominal (4): repaso.

Ejercicios prácticos.

Historia de la Iglesia copta.

(SETMANA SANTA)

SETMANA 6

Morfología verbal (1): introducción al verbo copto.

Partes invariables de la oración (3): las conjunciones y los adverbios.

Ejercicios prácticos.

El movimiento monástico.

SETMANA 7

Textos coptos gnósticos y maniqueos. Las bibliotecas de Nag Hammadi y Medinet Madi.

SETMANA 8

Morfología verbal (2): el infinitivo, el cualitativo y la conjugación sufijal.

Elementos de sintaxis (3): la oración de predicado verbal (1).

Crestomatía. Texto bíblico neotestamentario. Evangelio de Mateo, 26, 1-20 (Codex Morganianus M 569 Pierpont Morgan Library).

SETMANA 9

Morfología verbal (3): la conjugación prefijal: los tiempos verbales (1).

Elementos de sintaxis (4): la oración de predicado verbal (2).

Crestomatía. Texto bíblico neotestamentario. Evangelio de Mateo, 26, 1-20 (Codex Morganianus M 569 Pierpont Morgan Library).

Literatura en el Egipto cristiano (1).

SETMANA 10

Morfología verbal (4): la conjugación prefijal: los tiempos verbales (2).

Crestomatía. Texto bíblico neotestamentario. Evangelio de Mateo, 26, 1-20 (Codex Morganianus M 569 Pierpont Morgan Library).

SETMANA 11

Morfología verbal (5): los tiempos segundos y circunstanciales.

Crestomatía. Texto bíblico veterotestamentario (S). Éxodo, 14, 9-31 (Papiro Bodmer XVI).

SETMANA 12

Elementos de sintaxis (5): las oraciones relativas (1).

Crestomatía. Texto bíblico veterotestamentario (S). Éxodo, 14, 9-31 (Papiro Bodmer XVI).

Literatura en el Egipto cristiano (2).

SETMANA 13

Elementos de sintaxis (6): las oraciones relativas (2).

Crestomatía. Texto gnóstico (S). Evangelio de Tomás, II, 32-33, 1-3 (Códice de Nag Hammadi II, 2).

Presentación general de la cultura material de época copta (1): arqueología y arquitectura.

SETMANA 14

Elementos de sintaxis (7): las oraciones subordinadas circunstanciales.

Crestomatía. Texto de producción original de un autor copto (S). Shenute contra los origenistas, 0337-0340 (reconstrucción a partir de diversos manuscritos en distintas colecciones procedentes del Monasterio Blanco).

Presentación general de la cultura material de época copta (2): arte.

SEMINARIS (dies per convenir) (4 h.)

Exposición de trabajos.

Metodologia

Especificació de en què consisteix l'ACTIVITAT AUTÒNOMA DE L'ALUMNE:

a) Estudi.

b) Treball personal: consulta de gramàtiques, diccionaris, edicions de textos i obres de referència en el camp de la filologia egípcia; lectura de bibliografia especialitzada; realització d'exercicis d'escriptura (jeroglífica, hieràtica i copta) i lectura; realització d'exercicis de gramàtica egípcia clàssica i copta (traducció i anàlisi d'oracions); traducció i anàlisi de textos egipcis clàssics i coptes; lectura (en traducció) d'obres literàries i textos egipcis i coptes; realització d'un treball de lectura copta; preparació d'intervencions a classe; dur al dia la carpeta de l'estudiant; preparació d'exàmens.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
-------	-------	------	--------------------------

Tipus: Dirigides

Classes presencials teòriques i pràctiques amb suport de les TIC	120	4,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Exàmens	10	0,4	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Tipus: Supervisades			
Tutories de seguiment de les tres matèries que componen el mòdul	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Tipus: Autònomes			
Estudi i treball personal de l'alumne	235	9,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14

Avaluació

Sistema d'avaluació del mòdul

Cadascuna de les tres matèries que componen el mòdul s'avalua de manera independent. La nota final del mòdul resulta de la mitjana ponderada de les notes finals de les tres matèries.

Per superar el mòdul cal superar l'avaluació de cadascuna de les tres matèries que el componen.

En la taula, no s'especifiquen les hores de dedicació a cada activitat perquè poden variar molt d'un estudiant a un altre. Les hores totals aproximades de treball personal de l'estudiant s'especifiquen en la taula de la secció de "Metodologia".

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Intervencions a classe (lectura, traducció, anàlisi de textos...)	15%	0	0	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13
Proves a classe i exàmens	70%	0	0	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Treball de cultura copta	5%	0	0	1, 2, 3, 5, 6, 10, 11, 12, 14
Tutories de seguiment i carpeta de l'estudiant	10%	0	0	2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 14

Bibliografia

MATÈRIA 1: TEXTOS EGIPCIS CLÀSSICS (NIVELL MITJÀ), INICIACIÓ AL HIERÀTIC I EPIGRAFIA EGÍPCIA II

MATÈRIA 2: LITERATURA EGÍPCIA

A. Lingüística diacrònica

Allen, J.P. 2013. The Ancient Egyptian Language. An Historical Study. Cambridge: Cambridge University Press.

Loprieno, A. 1995. Ancient Egyptian. A Linguistic Introduction. Cambridge: Cambridge University Press.

B. Gramàtiques

Allen, J.P. 2000¹, 2014³. Middle Egyptian: An Introduction to the Language and Culture of Hieroglyphs. Cambridge: Cambridge University Press.

Borghouts, J.F. 2010. Egyptian. An Introduction to the Writing and Language of the Middle Kingdom (Egyptologische Uitgaven 24). 2 vols. Leiden: Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten / Lovaina: Peeters.

Collier, M.; Manley, B. 1998. How to Read Egyptian Hieroglyphs. Londres: The British Museum Press (trad. esp. 2000. Introducción a los jeroglíficos egipcios. Madrid: Alianza).

Grandet, P.; Mathieu, B. 1997². Cours d'égyptien hiéroglyphique. París: Khéops.

Malaise, M.; Winand, J. 1999. Grammaire raisonnée de l'égyptien classique (Aegyptiaca Leodiensia 6). Lieja: Centre Informatique de Philosophie et Lettres.

C. Diccionaris

Erman, A.; Grapow, H. 1926-1963. Wörterbuch der ägyptischen Sprache. 7 vols. Leipzig: J. C. Hinrichs / Berlín: Akademie Verlag.

Faulkner, R. O. 1962. A Concise Dictionary of Middle Egyptian. Oxford: Griffith Institute.

Hannig, R. 1997¹, 2006⁴. Die Sprache der Pharaonen. Grosses Handwörterbuch Ägyptisch-Deutsch (2800-950 v.Chr.) (Kulturgeschichte der Antiken Welt 64). Maguncia: Philipp von Zabern.

Hannig, R. 2003. Ägyptisches Wörterbuch I. Altes Reich und Erste Zwischenzeit (Hannig-Lexica 4) (Kulturgeschichte der Antiken Welt 98). Maguncia: Philipp von Zabern.

Hannig, R. 2006. Ägyptisches Wörterbuch II. Mittleres Reich und Zweite Zwischenzeit (Hannig-Lexica 5) (Kulturgeschichte der Antiken Welt 112). 2 vols. Maguncia: Philipp von Zabern.

Thesaurus Lingua Aegyptia. <http://aaew.bbaw.de/tla/servlet/TlaLogin>

Vocabulaire de l'Égyptien Ancien (VÉgA). <http://vega-vocabulaire-egyptien-ancien.fr/>

D. Literatura i textos (estudis, edicions i traduccions)

Allen, J.P. 2005. The Ancient Egyptian Pyramid Texts (Writings from the Ancient World 23). Atlanta: Society of Biblical Literature.

Allen, J.P. 2015. Middle Egyptian Literature. Eight Literary Works of the Middle Kingdom. Cambridge: Cambridge University Press.

Barguet, P. 1967. Le Livre des Morts des anciens Égyptiens (Littératures Anciennes du Proche Orient 1). París: Les Éditions du Cerf.

Blackman, A.M.; Davies, W.V. 1988. The Story of King Kheops and the Magicians. Transcribed from Papyrus Westcar (Berlin Papyrus3033). Reading: J.V. Books.

Bresciani, E. 1999³. Letteratura e poesia dell'antico Egitto. Cultura e società attraverso i testi. Turín: Einaudi.

Carrier, Cl. 2009. Le Livre des Morts de l'Égypte ancienne. París: Cybèle.

Donnat, S. 2014. Ecrire à ses morts: enquête sur un usage rituel de l'écrit dans l'Égypte pharaonique. Grenoble: Jérôme Millon.

Eyre, C.J. 2013. The Use of Documents in Pharaonic Egypt. Oxford: Oxford University Press.

- Foster, J.L. 2001. *Ancient Egyptian Literature. An Anthology*. Austin: University of Texas Press.
- Foster J.L.; Foster, A.L.2008. *Ancient Egyptian Literature [en:] Wilkinson, R.H. (ed.) Egyptology Today*. Cambridge: Cambridge University Press. P. 206-229.
- Frood, E. 2007. *Biographical Texts from Ramessid Egypt (Writings from the Ancient World 26)*. Atlanta: Society of Biblical Literature.
- Galán, J. M. 1998. *Cuatro viajes en la literatura del antiguo Egipto*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- Grandet, P. 1998. *Contes de l'Égypte ancienne*. Paris: Hachette.
- Lichtheim, M. 1973-1980. *Ancient Egyptian Literature*. 3 vols. Berkeley-Los Angeles-Londres: University of California Press.
- Lichtheim, M. 1992. *Maat in Egyptian Autobiographies and Related Studies (Orbis Biblicus et Orientalis 120)*. Friburgo-Göttingen.
- López, J. 2005. *Cuentos y fábulas del antiguo Egipto (Pliegos de Oriente 9)*. Madrid-Barcelona: Trotta-Publicacions i edicionsde laUniversitat de Barcelona.
- Loprieno, A. 1996. *Ancient Egyptian Literature. History and Forms (Probleme der Ägyptologie 10)*. Leiden: E.J. Brill.
- McDowell, A.G. 1999. *Village Life in Ancient Egypt. Laundry Lists and Love Songs*. Oxford: Oxford University Press.
- Parkinson, R.B. 1991¹. 2004². *Voices from Ancient Egypt. An Anthology of Middle Kingdom Writings*. Londres: British Museum Press.
- Parkinson, R.B. 1997. *The Tale of Sinuhe and Other Ancient Egyptian Poems. 1940-1640 BC*. Oxford: Oxford University Press.
- Parkinson, R.B. 2002. *Poetry and Culture in Middle Kingdom Egypt. A Dark Side to Perfection*. Londres-Nueva York: Continuum.
- Parkinson, R.B. 2009. *ReadingAncient Egyptian Poetry among Other Histories*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Quirke, S. 2013. *Going out in Daylight - prt m hrw. The Ancient Egyptian Book of the Dead. Translation, Sources, Meanings (Golden House Publications Egyptology 20)*. Londres.
- Strudwick, N.C. 2005. *Texts from the Pyramid Age (Writings from the Ancient World 16)*. Atlanta: Society of Biblical Literature.
- Vernus, P. 2010². *Sagesses de l'Égypte pharaonique*. Arles: Actes Sud.
- Vernus, P. 2010-2011. 'Littérature', 'littéraire' et supports d'écriture. Contribution à une théorie de la littérature dans l'Égypte pharaonique. *Egyptian and Egyptological Documents, Archives and Libraries* 2: 19-145.

E. Paleografía hierática

- Gosline, Sh.L. 1999. *Writing Late Egyptian Hieratic. A Beginner's Primer*. Winona Lake: Eisenbrauns.
- Möller, G. 1927-1945. *Hieratische Lesestücke für den akademischen Gebrauch*. 3 vols. Leipzig: Hinrichs'sche Buchhandlung.
- Möller, G. 1927-1936². *Hieratische Paläographie*. Leipzig: J.C. Hinrichs.
- Schrauder, J.; Laudenklos, F. 2011. *Neue Paläografie des Mittelägyptischen Hieratisch*. Berlín: Epubli.

F. Epigrafia (Regnes Mitjà i Nou)

Barbotin, Ch. 2005. La voix des hiéroglyphes. Promenade au département des antiquités égyptiennes du musée du Louvre. Paris: Kheops-Musée du Louvre.

Barta, W. 1963. Die altägyptische Opferliste von der Frühzeit bis zur Griechisch-Römischen Epoche (MÄS 3). Munich.

Barta, W. 1968. Aufbau und Bedeutung des altägyptischen Opferformel (Ägyptologische Forschungen 24). Glückstadt.

von Beckerath, J. 1999. Handbuch der altägyptischen Königsnamen (Münchner Ägyptologische Studien 49). Maguncia: Philipp von Zabern.

Bell, L. 1996. New Kingdom Epigraphy [en:] Thomas, N. (ed.). The American Discovery of Ancient Egypt. Essays. Nueva York: Harry N. Abrams. P. 96-109.

Caminos, R.A.; Fischer, H.G. 1976. Ancient Egyptian Epigraphy and Paleography. The Recording of Inscriptions and Scenes in Tombs and Temples. Nueva York: The Metropolitan Museum of Art.

Daoud, Kh.A. 2005. Corpus of Inscriptions of the Herakleopolitan Period from the Memphite Necropolis (BAR International Series 1459). Oxford.

Doxey, D.M. 1998. Egyptian non-royal Epithets in the Middle Kingdom. A Social and Historical Analysis (Probleme der Ägyptologie 12). Leiden: E.J. Brill.

Fischer, H.G. 1985. Egyptian titles of the Middle Kingdom. A supplement to Wm. Ward's index. Part I: Additional titles. Parts II-III: Corrections & Comments. Nueva York: The Metropolitan Museum of Art.

Fischer, H.G. 1986. L'écriture et l'art de l'Égypte ancienne. Quatre leçons sur la paléographie et l'épigraphie pharaoniques. Paris: PUF.

Galán, J.M. 2002. El imperio egipcio. Inscripciones, ca. 1550-1300 a.C., Madrid: Trotta /Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.

Grajetzki, W. 2003. Die Höchsten Beamten der ägyptischen Zentralverwaltung zur Zeit des mittleren Reiches. Prosographie, Titel und Titelreihen (Achet. Schriften zur Ägyptologie A2). Berlin.

Hieroglyphic Texts from Egyptian Stelae, etc., in the British Museum. 8 vols. Londres: British Museum Press.

Koefoed-Petersen, O. 1948. Les stèles égyptiennes (Publications de la Glyptothèque Ny Carlsberg 1). Copenhagen.

Leprohon, R. J. 2013. The Great Name. Ancient Egyptian Royal Titulary (Writings from the Ancient World 29). Atlanta: Society of Biblical Literature.

Lichtheim, M. 1988. Ancient Egyptian Autobiographies Chiefly of the Middle Kingdom. A Study and an Anthology (Orbis Biblicus et Orientalis 84). Friburgo: Universitätsverlag-Göttinga: Vandenhoeck & Ruprecht.

Moreno García, J.M. (ed.) 2013. Ancient Egyptian Administration (Handbuch der Orientalistik 104). Leiden-Boston: Brill.

Parkinson, R.B. 1991. Voices from Ancient Egypt. An Anthology of Middle Kingdom Writings. Londres: British Museum Press.

Ranke, H. 1952. Die ägyptischen Personennamen. 2 vols. Glückstadt-Hambourg: J.J. Augustin.

Sethe, K.; Helck, W. 1906-1963. Urkunden des ägyptischen Altertums. IV: Urkunden der 18. Dynastie. Leipzig-Berlin: Hinrichs.

Silverman, D.P. 1990. Language and writing in Ancient Egypt. Pittsburgh: Carnegie Museum of Natural History.

Quirke, S.J. 1990. Who Were the Pharaohs? A History of their Names with a List of their Cartouches. Londres: British Museum Press.

Quirke, S. 2004. Titles and Bureaux of Egypt 1850-1700 BC (Egyptology 1). Londres.

Ward, W.A. 1982. Index of Egyptian administrative and religious titles of the Middle Kingdom. Beirut: American University of Beirut.

MATÈRIA 3: LLENGUA I CULTURA COPTA

a) BÀSICA

Crum, W.E., A Coptic Dictionary, Oxford: Clarendon Press, 1939.

Lambdin, T.O., Introduction to Sahidic Coptic, Macon: Mercer University Press, 1983.

Quevedo, A.J., Gramàtica Copta (Dialecto sahidico). Parte I. Morfología nominal, Barcelona: AulaCoptica Barcinonensis, 1997.

Plumley, M. J., An Introductory Coptic Grammar (SahidicDialect), Londres: Home & van Thal, 1948.

b) COMPLEMENTÀRIA

Abdel-Sayed, E., Les Coptes d'Égypte. Les premiers Chrétiens du Nil (col. Courants Universels), Paris: Editions Publisud, 1995.

Atiya, A.S. (ed.), The Coptic Encyclopedia, 8 vols., Nueva York: MacMillan Publishing Company, 1991.

Bagnall, R.S., Egypt in Late Antiquity, Princeton: Princeton University Press, 1993.

Bourguet, P. du, Les Coptes (col. Que sais-je? 2398), Paris: Presses Universitaires de France, 1988.

Bowman, A.K., Egypt after the Pharaohs, 332 BC - AD 642, from Alexander to the Arab Conquest, Berkeley / Los Ángeles: University of California Press, 1986.

Cannuyer, Ch., Les Coptes (col. Fils d'Abraham), Turnhout: Editions Brepols, 1990.

Cannuyer, Ch., L'Égypte Copte. Les Chrétiens Du Nil (col. Découvertes), Paris: Gallimard, 2000.

Cannuyer, Ch., Kruchten, J.-M. y Association montoise d'égyptologie (eds.), Individu, société et spiritualité dans l'Égypte pharaonique et copte (Mélanges égyptologiques offerts au Professeur Aristide Théodoridès), Ath: Illustra, 1993.

Černý, J., Coptic Etymological Dictionary, Cambridge: Cambridge University Press, 1976.

Chaleur, S., Histoire des Coptes d'Égypte, Paris (La Colombe), 1960.

Cherix, P. Lexique copte (dialecte sahidique). Édition provisoire, © Copticherix, UniGe [en línea], 2008, www.coptica.ch/Lexique08.pdf

Förster, H., Wörterbuch der griechischen Wörter in den koptischen dokumentarischen Texten (TU 148), Berlin / Nueva York: Walter de Gruyter, 2002.

Griggs, C.W., Early Egyptian Christianity from its origins to 451 C.E. (Coptic studies 2), Leiden / Nueva York: Brill, 1993.

Kahle, P.E., Bala'izah. Coptic Texts from Deir el-Bala'izah in Upper Egypt, 2 vols., Londres: Oxford University Press, 1954.

Kasser, R., Compléments au dictionnaire copte de Crum (BEC 7), El Cairo: Imprimerie de l'Institut Français d'Archéologie Orientale, 1964.

Kasser, R., Compléments morphologiques au Dictionnaire de Crum, BIFAO 64, 1966, pp. 19-66.

Kasser, R., Les dialectes coptes, BIFAO 73, 1973, pp. 71-101.

Layton, B., A Coptic Grammar, With Chrestomathy and Glossary. Sahidic Dialect (PLO 20 (n. s.)), Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2000 (3^a ed. Revisada, 2011).

Plish, U.-K., Einführung in die koptische Sprache. Sahidischer Dialekt (SKCO 5), Wiesbaden: Reichert Verlag, 1999.

Quaegebeur, J., De la préhistoire de l'écriture copte, OLP 13, 1982, pp. 125-136.

Quevedo, A.J., El futuro copto I: un tiempo de aspecto perfectivo, en: Cervelló, J. y Quevedo, A.J. (eds.), ... ir a buscar leña. Estudios dedicados al Prof. Jesús López (AAS 2), Barcelona, 2001, pp. 161-167.

Quevedo, A.J., Un nuevo sistema para la clasificación de los tiempos verbales coptos (conjugación prefija), en: Cervelló, J. et alii (eds.), Actas del Segundo Congreso Ibérico de Egiptología. Bellaterra, 12-15 de marzo de 2001 (AAS 5), Bellaterra: Univeritat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions, 2005, pp. 269-280.

Reintges, C.H., Coptic Egyptian (Sahidic Dialect) (AfrWL 15), Colonia: Rüdiger Köppe Verlag, 2004.

Sami Zaki, M., Histoire des coptes d'Égypte, Versailles: Éd. de Paris, 2005.

Shisha-Halevy, A., Coptic Grammatical Categories. Structural Studies in the Syntax of Shenoutean Sahidic (AnOr 53), Roma: Pontificium Institutum Biblicum, 1986.

Smith, R., A Concise Coptic-English Lexicon, Grand Rapids: William B. Eerdmans, 1983.

Steindorff, G., Lehrbuch der Koptischen Grammatik, Chicago: The University of Chicago Press, 1951.

Stern, L., Koptische Grammatik, Leipzig: T. O. Weigel, 1880.

Till, W.C., Koptische Grammatik (saïdischer Dialect). Mit Bibliographie, Lesestücken und Wörterverzeichnissen (LSOS 1), Leipzig: Otto Harrassowitz, 1955.

Valognes, J.-P., Vie et mort des Chrétiens d'Orient, Paris: Fayard, 1994.

Vergote, J., Grammaire copte. Ia. Introduction, phonétique et phonologie, morphologie synthématique (structure de sémantèmes). Partie synchronique, Lovaina: Peeters, 1973.

VVAA, Langue et Littérature coptes, Le monde copte 24, Limoges, 1994.

Vycichl, W., Dictionnaire étymologique de la langue copte. Avec une préface de Rodolphe Kasser, Lovaina: Peeters, 1983.

Walters, C. C., An Elementary Coptic Grammar of the Sahidic Dialect, Oxford: B.H. Blackwell, 1973.

Watterson, B., Coptic Egypt, Edinburgh: Scottish Academic Press, 1988.

Westendorf, W., Koptisches Handwörterbuch. Bearbeitet auf Grund des Koptischen Handwörterbuchs von Wilhelm Spiegelberg. Studienausgabe, Heidelberg: Carl Winter, 1965-1977.